

SUBIECTUL INFRAȚIUNII DE HĂRȚUIRE SEXUALĂ

Mihaela BOTNARENCO

În conformitate cu textul incriminatoriu al art.173 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) [1] în coroborare cu alin.(1) al art.21 CP RM, subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală este persoana fizică responsabilă, care la momentul comiterii faptei, a atins vârsta de 16 ani. Referitor la anumite semne speciale ale subiectului infracțiunii de hărțuire sexuală, norma de incriminare nu imprimă subiectului oarecare particularități. Prin urmare, hărțuirea sexuală poate fi comisă atât de bărbat, cât și de femeie. De asemenea, nu contează dacă făptuitorul are sau nu aptitudinea de a întreține un raport sexual și nici dacă are aceeași apartenență sexuală ca și victima infracțiunii.

În doctrina juridică națională, există opinia [2, p.230] că subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală este subiect special, datorită existenței unui raport de subordonare între subiectul infracțiunii și victimă, victima depinzând de deciziile subiectului. Nu suntem de acord cu această alegație. *Per a contrario*, susținem poziția [3, p.136] că „este posibil ca subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală să aibă o calitate care să-i ofere autoritate sau influență asupra victimei în cadrul relațiilor de muncă, de studii etc. Însă la fel de posibil este ca hărțuirea sexuală să aibă ca subiect o persoană cu poziție egală la locul de muncă, de studii etc. sau chiar o persoană aflată într-o poziție de inferioritate, ori o persoană care nu este legată de victimă prin relații de muncă, de studii etc.”. Or, norma de incriminare a hărțuirii sexuale nu prevede existența unui raport ierarhic între subiectul infracțiunii și victima acesteia.

De altfel, limitarea hărțuirii sexuale la existența unui „raport de autoritate și influență” între subiectul activ și subiectul pasiv, așa cum era prevăzut de Codul penal al României în redacția din 1968 (actualmente abrogat), a fost criticată în doctrina română. Prin urmare, unii autori [4, p.81], anterior intrării în vigoare a Noului cod penal, s-au referit la posibilitatea comiterii hărțuirii sexuale și în afara unui raport de subordonare, considerând că hărțuirea sexuală poate să existe și pe „orizontală” – adică între persoane între care nu există un raport de autoritate. În consecință, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal român [5], în accepțiunea art.223, este incriminată fapta de hărțuire sexuală comisă în absența unui raport de autoritate și influență dintre subiectul activ și subiectul pasiv a infracțiunii.

Analizând practica legislativă a Franței în acest domeniu, menționăm că viziunea legiuitorului francez, referitor la existența unui raport de subordonare între subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală și victima acesteia, a fost regândită de mai multe ori. Astfel, versiunea inițială a hărțuirii

sexuale, introdusă la art.222-33 în Codul penal al Franței [6], prevedea expres în textul normativ al hărțuirii sexuale existența *abuzului de autoritate* la comiterea hărțuirii sexuale. În această variantă, legiuitorul francez a atribuit subiectului infracțiunii de hărțuire sexuală calitate specială, aferentă autorității de care dispune în virtutea funcției. Ulterior, acest mod de abordare a fost modificat prin Legea nr.2002-73 din 17.01.2002, prin care legiuitorul francez a reformulat art.222-33 și a exclus din esența textului normativ existența abuzului de autoritate. Ca rezultat al abrogării art.222-33 din Codul penal, prin Decizia Curții Constituționale nr.2012-240 din 05.05.2012, a apărut necesitatea imperioasă de restabilire a infracțiunii de hărțuire sexuală cu o nouă formulare. Astfel, pe marginea discuțiilor privind reintroducerea hărțuirii sexuale în Codul penal, mai mulți raportori [7] din Senat, au considerat că prin incriminarea hărțuirii sexuale, legiuitorul are ca obiectiv de a cuprinde întreg ansamblul de situații de hărțuire sexuală și trebuie de făcut abstracție de elementul „de ierarhie” în ceea ce privește definiția principală a infracțiunii. Totodată, s-a considerat că abuzul de putere ar trebui să fie circumstanță agravantă. Anume în așa mod se prezintă noua reglementare a hărțuirii sexuale în Codul penal francez, care prevede „abuzul de autoritate în virtutea funcțiilor deținute” ca circumstanță agravantă la alin.3(1) art.222-33.

În acest plan, o abordare similară a abuzului de autoritate este caracteristică și Codului penal al Spaniei [8], care incriminând hărțuirea sexuală la art.184, agravează răspunderea penală, dacă la comiterea faptei subiectul infracțiunii se prevaluează de o situație de superioritate. La fel, Codul penal al Turciei [9], la alin.(2) art.105 prevede o circumstanță agravantă, dacă subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală se folosește de „*influență bazată pe ierarhie sau funcție publică...*”

O reglementare separată în vederea incriminării hărțuirii sexuale prin abuz de autoritate este caracteristică Codului penal român. Astfel, legiuitorul român incriminează la art.299 fapta de folosire abuzivă a funcției în scop sexual. În expunerea de motive privind Proiectul Noului Cod penal [10], s-a menționat că fapta incriminată la art.299 cuprinde „atât așa-numita hărțuire verticală, prin abuz de autoritate, cât și ipoteze noi de incriminare”. O prevedere asemănătoare este specifică și Codului penal al Spaniei, care la art.443 incriminează *fapta funcționarului public de a pretinde servicii sexuale*.

În conformitate cu Codul penal al Republicii Moldova, făcând referire la perspectiva comiterii hărțuirii sexuale de către funcționarul public, care în vederea îndeplinirii sau nu, ori pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sale sau contrar acesteia, pretinde prin amenințare sau constrângere servicii cu caracter sexual, susținem poziția exprimată în Proiectul Hotărârii Plenului CSJ cu privire la aplicarea

legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție [11], care menționează că extorcarea de servicii sexuale comisă de către o persoană publică, o persoană publică străină, un funcționar internațional, o persoană cu funcție de demnitate publică, reprezintă un caz particular de hărțuire sexuală și astfel, în acord cu art.116 CP se va aplica doar norma specială, adică lit.c) alin.(2) art.324 CP. În același context, menționăm că în corespundere cu reglementarea actuală a hărțuirii sexuale, nu este exclus ca funcționarul public să fie subiect al art.173 CP RM. În atare situație însă, faptele de hărțuire nu vor fi corelative obligațiilor de serviciu ale subiectului.

Finalizând analiza acestui segment de cercetare, apreciem practica legislativă a statelor care agravează răspunderea penală pentru comiterea hărțuirii sexuale prin abuz de autoritate și, prin urmare, considerăm că și legiuitorul nostru ar trebui să gradueze răspunderea penală în sensul agravării, dacă fapta de hărțuire sexuală este comisă în conjunctura unui raport de ierarhie a subiectului infracțiunii față de victimă. S-ar justifica o asemenea reglementare prin faptul că, în atare situație, subiectul infracțiunii ar putea profita de dependența victimei care ar depinde de deciziile făptuitorului.

În continuare, ne vom expune poziția critică cu privire la modul de reglementare a hărțuirii sexuale în legislația unor state care limitează sfera de aplicare a hărțuirii sexuale la anumite relații specifice. În această interpretare, Codul penal român, la art.223, îngreșează aria de aplicare a hărțuirii sexuale la domeniul „*relațiilor de muncă sau alte relații similare*”. La fel, Codul penal al Spaniei, prevede limitativ la art.184 cadrul „*relațiilor de muncă, de studii sau prestări servicii*”. Indubitabil, atribuirea subiectului infracțiunii de hărțuire sexuală la anumite raporturi concrete, în norma de incriminare a hărțuirii sexuale, nu acoperă toate posibilitățile de comitere a hărțuirii sexuale.

Prin urmare, salutăm poziția legiuitorului nostru, care nu a restrâns incidența art.173 din Codul penal la un cadru specific de relații. O astfel de abordare este acceptată și de Codul penal al Franței și cel al Turciei. Așadar, consolidând afirmația că subiectul infracțiunii de hărțuire sexuală poate să comită hărțuirea sexuală și în afara cercurilor de relații menționate *supra*, considerăm ilustrativ următorul caz din practica judiciară [12]: *N.A. a fost condamnat în baza art.173 CP RM. În fapt, la data de 21.11.2010, pe la ora 11.00, N.A. a intrat la bucătărie unde se afla fiica N.C. a sa și i-a propus să o sărute la organele genitale. Pentru a evita aceste discuții, N.C. a plecat în dormitorul său, însă tatăl ei a venit din urmă insistând asupra celor propuse, contra plată, propunându-i suma de 50 de lei, apoi 50 USD și 100 USD. Prin aceste acțiuni, i-au fost cauzate lui N.C. suferințe psihice, în legătură cu care a avut nevoie de tratament, la fel i-a fost lezată onoarea și demnitatea. Prin urmare, subiect al infracțiunii de hărțuire sexuală poate să fie și un membru de familie. De asemenea, nu considerăm exclusă ipoteza comiterii hărțuirii*

sexuale și în alte raporturi. Astfel de exemple, sunt reflectate într-un studiu realizat de P. Kovacs [13], care identifică cadrul formal și cel informal, ca fiind susceptibile de a genera hărțuirea sexuală. Cu titlu exemplificativ, autorul atribuie la cadrul formal: organizațiile, instituțiile (de învățământ, ONG, SRL etc.), iar la cel informal: familia, grupuri de prieteni, cercuri de cunoștințe etc. Totodată, menționăm că hărțuirea sexuală se poate manifesta și în mediul sportiv. Astfel, în cadrul unui Studiu privind violența sexuală în mediul sportiv [14] realizat în Franța în privința la 1407 sportivi, 3,8% dintre sportivi au răspuns că au fost supuși hărțuirii sexuale. Deopotrivă, susținem opinia [15, p.7] că în contextul art.173 CP RM chiar și un necunoscut de pe stradă poate evolua în calitate de subiect al infracțiunii.

Referințe:

1. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr. 128-129.
2. GÎRLA, L., TABARCEA, I. *Уголовное право Республики Молдова: Часть особенная*. Кишинэу: Cartdidact, 2010.Том 1. 712 p.
3. BRÎNZĂ, S. Infracțiunile prevăzute la art.173-175¹ CP RM în lumina ultimelor amendamente operate în legea penală. În: *Revista Științifică a USM „Studia Universitatis”. Seria „Științe Sociale”*. 2013, nr. 3(63), p.131-141.
4. GODÎNGĂ-HERLEA, T.-C. Hărțuirea sexuală. Aspecte controversate. În: *Caiete de drept penal*. 2006, nr.1, p. 76-87.
5. MATEUȚ, Gh. Reflexii asupra infracțiunii de hărțuirii sexuale introdusă în Codul penal român prin Legea nr. 61 din 16 ianuarie 2002. În: *Dreptul*. 2002, nr.7, p.3-9.
6. *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr. 510.
7. *Codul penal al Franței*. http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?sessionId=DAB4ACF6867831CAEE3BA5DC2590ABF8.tpdjo05v_2?idSectionTA=LEGISCTA000021796946&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20140726
8. David, A., Gonthier-Maurin, B., Sueur, M. J.-P. *Rapport no. 596 d'information, par le groupe de travail sur le harcèlement sexuel*. <http://www.senat.fr/rap/r11-596/r11-5961.pdf>
9. *Codul Penal al Spaniei*. <https://www.boe.es/buscar/pdf/995/BOE-A-1995-25444-consolidado.pdf>
10. *Codul penal al Turciei*. http://www.justice.gov.tr/basiclaws/Criminal_Code.pdf
11. *Expunerea de motive privind Proiectul Codului Penal Român*. http://www.just.ro/Portals/0/Coduri/Coduri_60309/Expunere%20de%20motive%20Proiectul%20Legii%20privind%20Codul%20Penal-%20forma%20transmisa%20Parlamentului.doc
12. *Proiectul Hotărârii Plenului CSJ a RM cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție*. <http://despre.csj.md/index.php/unificarea-practicii-judiciare/proiecte-hot-explicative-plen>
13. *Sentiința Judecătoriei raionului Criuleni din 28.03.2011*. Dosarul nr. 1-73/11. http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jcr/get_decision_doc.php?decision_key=493014BA-EA64-E011-8FEE-00215AE0D4F1&case_title=Dosar-24-1-207-02022011-3933

14. KOVACS, P. *Hărțuirea la locul de muncă*. <http://www.ohpedu.ro/articole/hartuirea-la-locul-de-munca/>
15. DECAMPS, Gr., AFFLELOU, S. et d'autres. *Étude des violences sexuelles dans le sport en France*. http://www.anne-jolly.com/publications/articles/Rapport_2009.pdf
16. BRÎNZĂ, S. Infrațiunea de hărțuire sexuală (art.173 CP RM): aspecte juridico-penale. Partea II. În: *Revista Națională de Drept*. 2012, nr.3, p.2-8.